

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7908>

Number: 74 , p. 303-314, Spring 2019

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

29.11.2018

22.03.2019

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

25.03.2019

1982 ANAYASASI'NDAN ÖNCEKİ ANAYASALARDA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASINDA MİLLÎ GÜVENLİK KISIDI¹

*NATIONAL SECURITY SHORT IN LIMITATION OF PRESS FREEDOM
IN PREVIOUS CONSTITUTIONS BEFORE 1982 CONSTITUTION*

Ebru Yavuz Yayla

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-000>

Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD Doktora Öğrencisi,

ebruyavuz1981@yahoo.com

Öz

Bireyin temel haklarından ve demokrasinin vazgeçilmezi kabul edilen ve ifade özgürlüğünün bir kullanım şekli olan basın özgürlüğü, bir yandan uluslararası antlaşmalarda ve anayasalarda güvenceye kavuşturulurken diğer yandan mutlak ve sınırsız olmaması nedeniyle sınırlamaya tabi tutulmuştur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve çağımızın anayasa metinlerinde, basın özgürlüğünün sınırlandırma sebeplerinden biri, genel ve soyut bir kavram olan millî güvenlidir. 1961 Anayasası ile ilk kez hukuk alanında kullanılan millî güvenlik kavramı, 1971 değişiklikleri ile temel hak ve özgürlükler için sınırlandırma ölçütüne dönüşmüş, 1982 Anayasası'nın ilk hali de kavramı dokuz maddesinde bir sınırlandırma nedeni olarak benimsemiştir.

Hukuki yönü açısından tanımlanması zor bir kavram olan millî güvenlik, çağımızın anayasa metinlerinde, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının sebeplerinden biri olarak yer almaktadır. Ancak bu kısıt, ilk zamanlarda anayasalarda açıkça zikredilmiş değildir.

Türk Hukukunda basın özgürlüğüne ilişkin ilk anayasal düzenleme 1876 Ana-

¹ Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen "5. Uluslararası Hukuk Sempozyumu" (Asoscongress 2018)"nda aynı isimle sunulan ve bildiri özetleri kitabında yayımlanan bildirinin genişletilmiş tam metni olup, makalede yayımlanan görüş ve düşünceler tamamen yazarın kişisel fikirlerini yansıtmaktadır. Çalışma gizlilik dereceli doküman kullanılmadan açık kaynaklardan yararlanılarak yapılmıştır.

yasasında yerini bulmuştur. 1961 Anayasası'na kadar temel hak ve özgürlükleri sınırlandırma sebepleri kabul edilmediğinden basın özgürlüğü için de düzenleme mevcut değildir.

1961 Anayasası öncesinde sınırlandırma sebebi olarak millî güvenlik, kanunlarda yer bulmuştur. 1961 Anayasası'na kadar anayasal bir kısıtlama sebebi olmasa da, 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi, 1909 tarihli Matbuat Kanunu, 1925 tarihli Takrir-i Sükun Kanunu, 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu, 1931 tarihli Matbuat Kanunu ve 1950 tarihli Basın Kanunu millî güvenliğe, basın özgürlüğünü sınırlandırma sebeplerinden biri olarak yer vermiştir. Bu çalışmada, 1982 Anayasası'na kadarki anayasalar temel alınarak ilgili mevzuatta basın özgürlüğünün sınırlandırılmasında kullanılan millî güvenlik kısıdı incelenecek ve böylelikle günümüz düzenlemelerinin anlaşılmasının kolaylaştırılması hedeflenecektir.

Anahtar Kelimeler: Basın Özgürlüğü, Temel Hak ve Özgürlükler, Millî Güvenlik, Sınırlama, Anayasa

Abstract

The freedom of the press, which is a form of freedom of expression, which is considered as indispensable to the fundamental rights of the individual and democracy, has been restricted due to the fact that it is secured in international treaties and constitutions and on the other hand it is not absolute and unlimited. One of the reasons for the limitation of press freedom in the European Convention on Human Rights and in the constitutional texts of our time is national security, which is a general and abstract concept. The concept of national security, which was used in the field of law for the first time with the 1961 Constitution, was transformed into a limitation measure for fundamental rights and freedoms by the 1971 amendments and the first form of the 1982 Constitution adopted the concept as a limitation in its nine articles.

National security, a concept which is difficult to define in terms of legal aspect, is one of the reasons of the restriction of fundamental rights and freedoms in the constitutional texts of our age. However, this restriction is not explicitly mentioned in the constitutions in the early days.

The first constitutional amendment on freedom of the press found its place in the Constitution of 1876 in Turkish Law System. There are no regulations for freedom of the press since the reasons for limiting fundamental rights and freedoms are not accepted until the 1961 Constitution.

As a reason for limitation before the 1961 Constitution, national security has been included in the laws. Although it is not a constitutional restriction until the 1961 Constitution, Press Law No. 1864, the Press Law of 1909, the Law of Takrir-i Sükun dated 1925, the Turkish Penal Code of 1926, the Law on the Press in 1931 and the Press Law of 1950 have given freedom to national security as one of the reasons for restricting the press. In this study, based on the constitutions up to the 1982 Constitution, the national security limit used in limiting the freedom of press in the relevant legislation will be examined and thus, the present day light will be tried to be kept.

Key Words: Freedom of the Press, Fundamental Rights and Freedoms, National Security, Limitation, Constitution

Giriş

Günümüz devletlerinin anayasal düzenlemeleri ile uluslararası sözleşmeler incelendiğinde, düşünceyi açıklama özgürlüğü ile birlikte ele alınan basın özgürlüğünün Türk hukuk tarihindeki yeri, 1876 Kanun-i Esasi'ye

dayanmaktadır. 1876 Kanun-i Esasi basın özgürlüğünün özünü oluşturan ifade özgürlüğüne yer vermemiş olmasına rağmen 12'nci maddesinde, "matbuat kanun dairesinde serbesttir"

(<http://www.anayasa.gen.tr/kanunuesasi.htm>)

04.04.2018) hükmü ile ifade özgürlüğünün özel bir şekli olan basın özgürlüğünü düzenlemiştir.² İfade özgürlüğünün o dönemde basın özgürlüğü içinde düşünüldüğü, başka bir deyişle basın özgürlüğüne anayasalarda ifade özgürlüğünden önce yer verildiği söylenebilir. İlk tanındığı andan itibaren sınırsız bir özgürlük olarak kabul edilmeyen basın özgürlüğünün en önemli sınırlandırma sebebi de millî güvenlik olmuştur.

Millî güvenliğin basın özgürlüğünün sınırlanmasında kısıt olarak kullanılması eskiden beri var olan bir durumdur. Ancak bu kısıt ilk zamanlarda mevzuatta açıkça zikredilmiş değildir. Yürürlükte bulunan anayasal ve yasal düzenlemeleri incelemeyen önce, konunun bugüne kadar hukuksal açıdan nasıl evrildiğini ortaya koymak günümüzü anlamak için önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada, yürürlükte olan 1982 Anayasası öncesi dönemde, Türkiye’de basın özgürlüğünün sınırlandırılmasında millî güvenlik kısıdı incelenecektir. Çalışmada anayasa dönemleri içinde millî güvenlik kapsamında sınırlamaya sebebiyet verecek mevzuata ilişkin de açıklamalar yapılacaktır.

1. 1876 Anayasası Öncesinde

Osmanlı İmparatorluğu’ndaki geriye gidişi durdurmak ve devleti tekrar eski gücüne kavuşturmak için reform hareketleri başlatılmıştır. Temel haklar bakımından önemli bir anayasal belge olan 1839 tarihli Gülhane Hatt-ı Hümayunu, basınla ilgili bir düzenleme içermemektedir

(<http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/belgeler/233.pdf,7.6.2018>).

İlk ceza kanunu sayılan ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nda mevcut bir kayda dayanılarak vücuda getirilen 1840 tarihli Ceza Kanunu, bugünkü manada bir ceza kanunu olmak vasfından uzak olup, genel olarak İs-

lam ceza hukukundan gelme hükümleri içermektedir. Suç ve cezalar yanında bazı idari konular da burada düzenlenmiş ve müeyyideleri gösterilmiştir (Dönmezer ve Erman, 1965:129; Gökçen, 1987:23, 25). Bu Kanun’un birinci faslında; Padişah’a ihanet suçu mevcut olup, basın yoluyla millî güvenliğin tehlikeye düşürülmesi ancak bu suç kapsamında değerlendirilebilir.

1840 tarihli Kanun’un noksanlarını ortadan kaldırmak maksadı ile yayınlanmış ve bu Kanun’un tekrarı mahiyetinde olan 1851 tarihli Ceza Kanunu’nda da basınla ilgili özel bir düzenleme görme imkânı bulunmamaktadır (Dönmezer ve Erman, 1965:131; Gökçen, 1987:30).

Basına yönelik ilk düzenlemeleri içeren ceza kanunu, Fransa’dan 1858 tarihinde iktibas edilen 9 Ağustos 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu’dur.³ Bu Kanun’da, devletin emri ve ruhsatı ile açılmış matbaalarda, devlet, tebaası ve hükümet erbabı aleyhinde gazete, kitap ve zararlı evrak basmaya ve yayımlamaya cüret edenlerin bastırıldıkları şeyler ellerinden alınacak; suçun derecesine göre, matbaası, geçici olarak veya tamamen eleştiri içeren yazıları ve edepsiz resimleri basan, bastıran ve yayımlayanların da para ve hapis cezasına çarptırılacağı düzenlenmiştir (Ünal Özkorkut, 2002:72). Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere millî güvenlik, “devlet, tebaası ve hükümet erbabı aleyhinde” yer alacak bir kavram olup, basın yoluyla millî güvenliğe zarar veren veya tehlikeye sokanın

² “Herkes kaalen ve kalemen beyan-ı efkârda âzadedir. Ancak bunu suiistimal ile asayiş ve ahlâk-ı umumiye-i ihlâl tasaddi edenler ber mucib-i kanun ceza göreceklerdir.” (Tunaya, 1985:30-31).

³ Osmanlı Devleti ceza mevzuatında, yeni bir devri açan bu Kanun, 28 Zilhicce 1274 (9 Ağustos 1858) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu’dur. Kanun, 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nu hemen hemen aynen tercüme etmek suretiyle meydana getirilmiştir. 1274 tarihli Ceza Kanunu’nu, 1 Mart 1926 tarihinde kabul edilen ve 13 Mart 1926 tarihinde yayınlanıp 1 Temmuz 1926 tarihinde yürürlüğe giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ilga etmiş ve Türk ceza hukukunda Cumhuriyet devrini açmıştır. 765 sayılı TCK’da, İtalyan Ceza Kanunu yanında 1274 tarihli Ceza Kanunu hükümleri de mevcuttur. (Gökçen, 1987:1;Dönmezer ve Erman, 1965:132;Önder, 1985:201 vd).

cezalandırılması öngörülmektedir.

Osmanlı'da basınla ilgili ilk özel düzenleme, 1852 tarihli Fransız Ceza Kanunu'ndan esinlenerek hazırlanan 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi'dir. Bu nizamname, basını sıkı bir idari ve cezai rejime tabi tutmuş, siyasi nitelikli yayınlar bakımından gazete ve dergi çıkarmak, ruhsat alma koşuluna bağlanmış, devletin iç güvenliğini ve asayişini bozan bir suçun işlenmesini kısırtan gazetelerin geçici ya da kesin; padişah ve hanedanı hakkında uygunsuz sözler kullanan; vekiller, dost ve müttefik devletlerin hükümdarları, yabancı devletlerin temsilcileri aleyhinde yazılar yazan gazetelerin bir ay süreyle kapatılacağı hüküm altına alınmıştır (Danışman, 1982:6; Ünal Özkorkut, 2002:73).

2. 1876 Anayasası Döneminde

2.1. 1876 Anayasası'nın İlk Halinde (1876-1908)

Basın özgürlüğüne ilişkin ilk anayasal düzenleme, 1876 Anayasası'nda yerini bulmuştur. 1876 Anayasası'nın 12'inci maddesine göre; "*Matbuat kanun dairesinde serbesttir*" (Kili ve Gözübüyük, 2000:44). Basın özgürlüğü, ilk anayasal güvenceyi böylelikle elde etmiş ve idari kararlarla engelleyici düzenlemelerin önü kapatılmıştır. 1878 yılında Anayasa'nın uygulamadan kaldırılmasıyla birlikte, basın tamamen yürütmenin güdümüne sokulmuştur. Bu dönemde basın için tam bir anayasal güvenceden söz edilemeyeceği gibi devletin ve hükümetin güvenliği bakımından idarenin tutumunu da şu tebliğ ortaya koymaktadır; "*...Hükümetin etkinlikleri aleyhine dil kullananlar fesatçı sayılacağı ve bu çeşit yazılar yazanlara karşı gereken şiddetli yasal önlemlerin alınacağı ve bu çeşit yazılar yazanlara karşı gereken şiddetli yasal önlemlerin alınacağı cümlelerin malumu olmak üzere, devlet adına bu durum şimdiden ilan olunur*" (Topuz, 2018:49).

Gazete ve dergileri denetlemek ve sansürden geçirmek üzere, Dahiliye Nezaretine bağlı Matbuat-ı Dahiliye Müdürlüğü içinde bir kurul 1878 yılında oluşturularak, gazetelerde ne yazılması ya da yazılmaması gerektiği emredilmek suretiyle devlet güdü-

mü altında basın sistemi kurulmaya çalışılmıştır. Bunun gerekçesinin de yine devletin güvenliği ve bekası olduğu aşikardır (Ünal Özkorkut, 2002:77).

2.2. 1908 Anayasa Değişikliklerinde (1908-1921)

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte 1876 Anayasası tekrar uygulamaya koyulmuştur. 1909 yılında Anayasa'da yapılan değişikliklerle 12'inci madde: "*Matbuat kanun dairesinde serbesttir. Hiçbir vechile kablet-tab teftiş ve muayeneye tabi tutulamaz*" şeklinde düzenlenmiştir (Kili ve Gözübüyük, 2000:86). Anayasa'daki bu değişikliklerle birlikte, kanun dairesinde serbest olan basının sansüre de tabi tutulamayacağı hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda çıkarılan ve 8 Ağustos 1931 tarihine kadar yürürlükte kalan 1909 tarihli Matbuat Kanunu ile özgür bir basın yaratmak amaçlanmıştır (Koloğlu, 2006:89). 1912 yıllarında başlayan ve 1'inci Dünya Savaşı ile birlikte artarak devam eden istibdat döneminde Matbuat Kanunu, basını sınırlamalara tabi tutan değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerin arasında millî güvenlik kapsamında basının kısıtlanmasına ilişkin değerlendirilecek düzenlemeler şunlardır (Topuz, 2018: 86);

- Devletin iç ve dış güvenliğini bozabilecek biçimde yayın yapan gazetelerin Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılabilmesi (9 Kasım 1913)
- Askeri Sansür Memurlarının izni olmadan ordu hareketleriyle ilgili haberlerin yazılmaması (25 Ağustos 1914 tarihli geçici Kanun),
- İç güvenlik ve dış ilişkilerle ilgili belge yayımlanmaması (5 Ağustos 1920 tarihli kararname),

O dönemde basın özgürlüğüne ilişkin düzenleme Anayasa'da yer almasına rağmen, sınırlandırılmasında kullanılacak sebepler Anayasa'da sayılarak güvence altına alınmış değildir. Sınırlama nedenleri Matbuat Kanunu'nda sayılmış ve millî güvenlik kapsamında değerlendirilebilecek iç veya dış güvenlik sınırlandırma nedenleri bunlar arasında yer

almıştır.

3. 1921 Anayasası Döneminde

Döneminin olağanüstü koşulları nedeniyle 1921 Anayasası'nda basın özgürlüğüne ilişkin bir hüküm bulma olanağı yoktur. Birinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkan devletler, Türkiye'yi de zihinlerinde çizdikleri haritanın içine oturtmak için diplomatik, siyasi ve askerî faaliyetler içinde bulunurlarken bir yandan da psikolojik harekât kapsamında basını kullanarak Türk Milleti'nin direnç gücünü yok etmeye çalışmaktaydılar (Yayla, 2016:298). İç ve dış düşmanlarla mücadele edilen bir ortamda basının da bu mücadeleye destek vermesi beklenmiş ve Cumhuriyetin savunuculuğunu yapması bizzat M.Kemal Atatürk tarafından beklenmiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan, 2007). Atatürk, basına biçtiği "Cumhuriyet yandaşlığı" ve "Cumhuriyeti koruma" rolünü, 5 Şubat 1924'de İzmir Gazetecileriyle görüşmesindeki "Arkadaşlar, Türkiye basını, ulusun gerçek sesinin ve kararının belirtisi olan Cumhuriyet'in çevresinde çelikten bir kale oluşturacaktır: Bir fikir kalesi, zihniyet kalesi. Basın mensuplarından bunu istemek Cumhuriyet'in hakkıdır. Bütün milletin samimi bir birlik ve dayanışma içinde bulunması bir zarurettir. Umumun selamet ve saadeti bundadır. Mücadele bitmemiştir. Gerçekleri milletin kulağına ve vicdanına gereği gibi ulaştırmakta basının görevi çok, çok önemlidir..." sözleriyle desteklemiştir (Topuz, 2018:146). Aslında Yüce Önder, basının önemini bu sözleriyle ortaya koymaktadır.

Bu dönemde hilafeti savunan yazıların yayınlanması nedeniyle gazeteciler, yeni ilan edilen Cumhuriyeti korumak kaygısı altında İstiklal Mahkemelerinde yargılanmışlardır (Topuz, 2018:144 vd).

4. 1924 Anayasası Döneminde

4.1. Genel

1924 Anayasası, 1909 değişiklikleriyle oluşan 1876 Anayasası'nın 12'inci maddesini aynen benimsemiş ve 77'nci maddesinde; "Matbuat, kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden (yayımlanmadan) teftiş ve muayeneye

tabi değildir" hükmünü düzenlemiştir (Kili ve Gözübüyük, 2000:136). Basın özgürlüğü, 1924 Anayasası'nda düzenlenmekle birlikte, içeriğinin belirlenmesi kanunlara bırakılmıştır. Sınırlama nedenleri için ayrıntılı bir düzenleme olmadığından millî güvenlik bir sınırlama sebebi olarak mevcut değildir. Ancak 1924 Anayasası'nın sıkıyönetimi düzenleyen 86/3'üncü maddesi; sıkıyönetim döneminde diğerleriyle birlikte geçici olarak basın özgürlüğünün de kayıtlı olması veya durdurulmasını öngörmektedir (Kili ve Gözübüyük, 2000:138).

1924 Anayasası'nın basın özgürlüğüne ilişkin hükümleri yetersizken, ülkenin içinden geçtiği olağanüstü dönemde basın alanında yapılan kanunlar, Anayasa'nın getirdiği teminatları da hiçe sayar nitelikte olmuşlardır.

4.2. Takrir-i Sükun Kanunu

Yeni kurulan bir ülkede en önemli mücadele, güvenliği tam olarak sağlamak ve bunu devam ettirmektir. Anadolu'nun işgalinden sonra düşman devletler, isyan çıkartmak, menfi propaganda yapmak, önemli kişilere suikast düzenlemek ve Millî Mücadele hakkında bilgi toplamak maksadıyla faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu faaliyetlerin başlıca nedeni, Millî Mücadele'nin meşruluk kazanmasını önlemek ve İstiklâl Mücadelesini baltalamaktır (Baydar, 1970). İç güvenliğini sağlamamış bir devletin dış güvenliğini sağlaması pek mümkün olmadığından Meclis, bir yandan dış güvenliği için düşmanla uğraşırken diğer yandan da iç güvenliği sağlamaya çalışmıştır. Bu nedenle Büyük Millet Meclisi, iç güvenliği en çok tehdit eden konular olarak gördüğü isyanlar, asker kaçakları, vatan hainleri, propagandacılar ve casuslar ile mücadele edebilmek ve bu engelleri aşabilmek için kanunlar çıkarmış ve olağanüstü dönem mahkemeleri kurmuştur (Yayla, 2016:308). Bu ortam içerisinde doğal olarak basın özgürlüğünden bahsetmek pek mümkün olmadığı gibi aslında basın özgürlüğü millî güvenliğin

sağlanması ve bekası için feda edilmiştir.

İstiklal mücadelesinin verildiği ve millî güvenliğin sağlanmaya çalışıldığı bu dönemde İstiklal Mahkemeleri kurulmuş ve 4 Mart 1925 tarihinde de Takrir-i Sükun Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun ile meydana gelebilecek her olayda hükümete gerekli önlemleri almak için neredeyse sınırsız bir yetki tanınmıştır. 4 Mart 1929 tarihinde Takrir-i Sükun Kanunu yürürlükten kaldırılıncaya kadar basın özgürlüğü de bu durumdan etkilenmiştir. İsmet İnönü Mecliste yaptığı konuşmada "...Tehlike kapının eşiğine gelene kadar sabreden Büyük Meclis, Cumhuriyeti kurtarmak için keskin ölçülerin zamanı geldiğine hükmetti. Kendi İstiklal Mahkemelerini kurdu ve hükümete Takrir-i Sükun Kanunu'nu verdi..."(Yıldız, 2013:86) sözleriyle Kanun'un "cumhuriyeti korumak" ve "millî güvenliği sağlamak" amacıyla çıkarıldığını belirtmektedir.

Kanun'un yürürlüğe girmesiyle yurt çapında birçok gazete, hükümet kararıyla kapatıldığı (Kabacalı, 1994:134) gibi gazete ve dergiler, çıkarılan bir talimatname ile açıkça sansüre tabi tutulmuştur.⁴ Bunun yanında karşıt yazılar yazan böylelikle güvenliği millî güvenliği tehlikeye koyduğu düşünülen gazeteciler İstiklal Mahkemelerinde yargılanmışlardır (Topuz, 2018:144 vd.).

Bu dönemde bir yandan Cumhuriyet karşıtları hanedanlık ve şeriat yönetimini isteyen yayınlar yaparken diğer yandan dış güçler satın aldıkları kalemlere millî mücadele karşıtı yayınlar yaptırmaktaydılar. Bu nedenle millî güvenlik ve beka bir yandan özgür basının önünde en önemli engel olarak yer almış, bir yandan da basınının sınırlandırılmasının asli gerekçesi olmuştur.

4.3. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu

1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun basın özgürlüğünü doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecek hükümleri mevcuttur. Kanun incelendiğinde, millî güvenliğin basın özgürlüğü üzerinde sınırlayıcı

etkileri kolayca görülecektir. Bunun en önemli nedenlerinden biri 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 1930 tarihli Faşist İtalyan Ceza Kanunu (İCK)'ndan iktibas edilen hükümleridir.

23 Haziran 1936 yılında yayımlanan ve 1930 tarihli Faşist İtalyan Ceza Kanunu'ndan iktibas edilen hükümleri içeren 1 Ekim 1936 tarih ve 3038 sayılı Kanun, devlete karşı suçların sistemini ve içeriğini baştanbaşa değiştirmiştir. Bu değişiklik, temelde dönemin devlet anlayışının bir sonucudur. O zamanın devlet anlayışındaki değişiklik, mevcut olan ve devleti korumaya yönelik normların yetersizliği inancını yaratarak 19. yüzyılın liberal felsefesi ile yapılan ve 1889 İCK'dan alınan 765 sayılı TCK'daki devlete karşı suçları tadil etmiştir (Alacakaptan, 2001:652). Devlet kavramı ve yönelişindeki değişime paralel, normatif değişim açısından başlıca nedenler; eskime ve yetersizlik olgusu, siyasal ve ekonomik nedenler olarak sıralanabilir (Özek, 1977:513-517). Bu değişiklikten basın özgürlüğü de nasibini almıştır.

19'uncu Yüzyıl sonlarındaki liberal akım ve Aydınlanma'nın etkisiyle düşünürler, devleti oluşturan kişilerin devlete karşı suç işleyemeyeceklerini, devletin belge ve bilgilerini öğrenmek hakları olduğunu, onlara karşı devletin sınırlarının olamayacağını ileri sürmüşlerdir. Ancak, devletin güvenliğinin sağlanması, bütünlüğünün korunması ve bekası için devletin kendisini kuranlara karşı bile, çıkarları gerektirdiğinde, gizlenecek bilgi ve belgelerinin olabileceği kabul edilmiştir. 20. Yüzyıl başında devlet anlayışındaki değişiklik, o zamana kadar mevcut olan ve devleti korumaya yönelik sayılan normların yetersizliği inancını yaratmış ve değişiklik zorunlu görülmüştür

(Hafizoğulları,

<http://www.turkhukukurumu.org.tr/Siteyazi/20100122DevletSirri.pdf>). Bu düşünce, devletin korunması kapsamında devlet aleyhine suçların nicelik ve nitelik bakımından ciddi bir biçimde değişmesi sonucunu doğurmuş ve bunun başyapıtı, 1930 tarihli İCK olmuştur. Dönemin Nazizm ve Faşizme özenen devletleri, devletin gizli tutması gereken bilgilerini

⁴ 3 Mayıs 1925 tarih ve 1846 sayılı Haval-i Şarkîye'de İdare-i Örfiye Mıntıkasında Tatbik Edilecek Sansür Talimatnamesi için bkz. Kabacalı, 1994:133 vd.

geniş yorumlayarak, bu konudaki takdir haklarını sömürmüş ve işlenmiş olan birçok suç veya hukuka aykırı eylem devlet sırları adı altında gizlenmiştir. Bunun yanında devletin iç veya dış güvenliğini etkileyecek yayınlar da cezalandırılma yoluna gidilerek basın özgürlüğü doğrudan olmasa da dolaylı olarak sınırlandırılmıştır. Buna, içinden geçilen olağanüstü dönem ile II. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında yarattığı güvensizlik ortamının etkileri sebep olmuştur.

765 sayılı TCK'nın 137'nci maddesi, askerî makamlar tarafından yayımlanmasına izin verilenler haricinde askerî bilgilerin basın tarafından yayımlanmasını suç olarak düzenlemiştir. Madde düzenlemesi doğrudan millî güvenlikle ilgili olup, basının, izin verilmeyen askeri bilgileri yayımlaması basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyecektir.

1936'da Türk Ceza Kanunu'na eklenen 142'nci madde;

"Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesseses (kurulu) iktisadi ve hukukî nizamları olan herhangi birini devirmek veya devletin siyasî ve hukukî nizamlarını topyekûn yok etmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse, 5 yıldan 15 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır."

"...Millî duyguları yok etmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse, 3 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır."

"Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiiller yayım vasıtasıyla işlendiği takdirde verilecek ceza yarı nispetinde artırılır" şeklinde düzenleme içermektedir ki bu düzenleme de millî güvenlik kapsamında basın özgürlüğünü sınırlayan ceza maddelerindedir.

161'inci madde; *"Barış zamanında kamunun telâş ve heyecanına sebep olacak şekilde asılsız, abartılmış veya özel maksada dayalı havadis veya haber yayan... kimse 2 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır"* şeklinde olup iç

güvenliğin siyasal bozgunculukla bozulmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

163'üncü maddede; *"Laikliğe aykırı olarak devletin sosyal veya iktisadi veya siyasî veya hukukî temel nizamlarını, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya dini duygular veya dince kutsal tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse 5 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır"* şeklinde düzenleme içermekte ve bu fıkrada yazılı fiilin yayın vasıtasıyla işlenmesi durumunda cezanın üçte birden yarıya kadar artırılacağını hüküm altına almaktadır. Bu madde de laikliği korumak ve şeriat yanlısı yayın yapmanın önüne geçmek maksatlı bir düzenleme olup yine millî güvenliği sağlamaya matuftur.

4.4. 1931 Tarihli Matbuat Kanunu

Cumhuriyetin ilanından sonra uzun yıllar yeni bir basın kanunu çıkartılmamış ve 1909 tarihli Kanun, Meşrutiyet Dönemi'nde yapılan değişikliklerle yürürlükte kalmıştı. Bir yandan özgürlükler alanında reform yapmaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti, diğer yandan da güvenlik ve beka sorunları ile uğraşmaktaydı. Meclis'te, Basın Kanunu Tasarısı sunulmadan önce yapılan tartışmalarda basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasının ülkeye verdiği zararı Mazhar Müfit (Kansu); *"...efendiler biz basın hürriyetini kaldırım, heriflerin boğazını tıka-yın demiyoruz. Ama bunlar zehirli yayımlarına devam ederlerse cezalarını görürler. Bu hainler sürekli olarak zehirlerini saçmaktadırlar...Şeyh Sait İsyanı, Kubilay Meselesi bu gibi yılanların saçtığı zehirlerin neticesidir..."* şeklinde; İstiklal Mahkemeleri eski üyesi Ali Saib; *"Mesele Basın Kanunu meselesi değildir. Mesele Gazeteci kılığına giren beş altı serserinin her ne pahasına olursa olsun gemi aziya alarak, yalan ve iftiralar düzenleyerek. 'acaba rejimi, Cumhuriyeti yıkabilirmiyiz?' zannına düşmüş olmalarıdır"* şeklinde özetlemişlerdir. Başbakan İsmet İnönü ise basın özgürlüğünün gerekliliği ancak bunun sınırları konusunda şu konuşmayı yapmıştır: *"Basın özgürlüğü bu çağın en yeni, en etkili araçla-*

rından birisidir. Ülkede basın olmaksızın halk yönetiminin bulunduğunu varsaymak ihtimali yoktur. Basın özgürlüğü iyi kullanılmayan yerde ülkeyi mutluluğa götürmez; ülkenin batırılmasını hızlandırır. Basın özgürlüğü devam etmeli ama bu özgürlük zarar vermemelidir. Bir millete her gün fikir ilham etmek iddiasında bulunan adamlar bir takım kontrollere uymalıdır. Şimdi almamız gereken tedbir basına özgürlük sağlayan, kötü davranışların zararlarını önleyen iyi bir kanun çıkartmaktır” (Topuz, 2018:157, 158).

Bu ortamda çıkarılan 1931 tarihli Matbuat Kanunu da özgürlükleri genişletmekten ziyade muhalif basın ve basın özgürlüğü aleyhine hükümler içermekteydi. Kanun'da millî güvenlik, sınırlama nedeni olarak açıkça zikredilmese de bu sebeple basın özgürlüğünün sınırlandırılmasına sebep olacak maddeler düzenlenmektedir. Bunlar (Topuz, 2018:158, 159);

- Vatan, millî mücadele, Cumhuriyet ve devrim düşmanlığı yüzünden hüküm giymiş olanlar veya Millî Mücadele'de işgal altında düşman emellerine hizmet edici yayın yapmış olan kişiler gazete çıkartamayacaklar,
- Padişahlık ve hilafetçiliği, komünistlik ve anarşistliği kışkırtıcı yayınlar yasaklanmış,
- Yurt dışına çıkarılmış eski Hane-dan'dan oluşan kişilerin gönderecekleri yazıların basılması yasaklanmış,
- Ülkenin genel politikasına dokunacak yayınlardan dolayı, Bakanlar Kurulu kararıyla, gazete ve dergiler geçici olarak kapatılabilir,
- Hükümetin dilediği zaman, dilediği gazete ve dergiyi kapatma yetkisini elinde bulundurmasına ilişkin hükümlerdir. Bunlara karşı başvurulacak kanun yolu da bulunmamaktadır.

Bu dönemde, önceleri Kemalizm, sonraları Atatürkçülük adı verilen çizgide yer alan basın, Matbuat Umum Müdürlüğü ve onu yönlendiren üst makamların kontrolü altında tek sesli olarak çalışmıştır (Koloğlu, 2006:118). Bu durumu savunan Falih Rıfki Atay, gazetecilerin kendilerini oto sansüre

tabi tutmalarını doğal ve gerekli bulduğu anlamını içeren 11 Aralık 1937 tarihli Ulus Gazetesi'nde çıkan yazısında şunları söylemektedir: “Türk gazeteciliği, inkılabı müdafaa eden kanun hükümlerinden başka bir kayıt altında değildir. Bizdeki matbuat hürriyetine Avrupalı meslektaşlarımızın imrendiğini biliyoruz. Cumhuriyet iradesi, kendi kusurlarını düzeltmek vazifesini gazeteciye bırakmıştır. Her muharrir, kanunlara bakarak kalemini kolayca ayar edebilir” (Topuz, 2018:162).

II. Dünya Savaşı nedeniyle 1940 yılında; İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli illerini içerecek şekilde sıkıyönetim ilan edilmesi ve bu durumun 1947 yılına kadar devam etmesi, doğrudan basın özgürlüğünü de etkilemiş millî güvenlik sebebiyle sıkıyönetimde gazeteler kapatılmıştır (Kabacalı, 1994:154 vd.).

4.5. 1950 tarihli Basın Kanunu

Çok partili hayat, basın özgürlüğüne olumlu yansımıştır. 1946'daki kanun değişikliği ile gazete kapatma yetkisi idari makamlardan alınıp mahkemelere devredilmiş, gazete çıkarmakta izin ve mali şartlar kaldırılmıştır. 1950 yılında da yeni Basın Kanunu yürürlüğe girmiştir.

6-7 Eylül 1955 tarihlerinde İstanbul ve İzmir'de ortaya çıkan ve azınlıktaki vatandaşlara ait dükkânların, kiliselerin yakılıp yıkılması ile sonuçlanan olaylardan basın sorumlu tutulmuş ve basın özgürlüğünün kısıtlanmasının yolu açılmıştır. 10 Eylül 1955 tarihinde sıkıyönetim komutanı tarafından basına konan yasaklar açıklanmıştır. Bunlardan millî güvenlikle ilgili olduğu değerlendirilenler şunlardır; hükümeti tenkit etmek yasaktır, hükümetin çalışmalarını etkileyecek biçimde yazılar yasaktır, NATO devletleriyle ilgili haberler yasaktır, darlık, kıtlık ve yokluk haberleri yasaktır, 6 Eylül olayları ile ilgili haberler yasaktır (Topuz, 2018:198, 199; Kabacalı, 1994:245 vd.).

5. 1961 Anayasası Döneminde

5.1. Genel

Türkiye'de darbeler, diğer özgürlüklere olduğu gibi basın özgürlüğüne de etki

etmiştir. 27 Mayıs 1960 tarihinde yönetime el koyan Millî Birlik Komitesi, 1961 Anayasası oluşturulmadan önce, basın özgürlüğüne ilişkin olumlu düzenlemeler yapmıştır. Basın özgürlüğünü ihlal eden bazı kanunlarla Basın Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, basın daha özgür hale getirilmiştir.

Anayasa 9.7.1961 tarihinde kabul edilmiş ve basın özgürlüğüne ilişkin ayrıntılı düzenlemelere Anayasa'da yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'ya aykırılığın yaptırım mekanizması olarak oluşturulmuştur.

1961 Anayasası'nın, 22'inci maddesinde yer alan "*Devlet, basın ve haber alma hürriyetini sağlayacak tedbirleri alır*" düzenlemesiyle kendinden önceki anayasalarda yer alan klasik özgürlük anlayışından vazgeçilmiş, devletin basın özgürlüğünü ihlal edici davranışlardan kaçınması gerektiği ve fakat bunun yanında devletin bir anlamda basın özgürlüğünün savunucusu olduğu, artık basın özgürlüğü lehine aktif bir rol alması gerektiği vurgulanmıştır. Bu düzenlemede devlete yüklenen yükümlülük basın özgürlüğünü sınırlamak değil tam tersine, yeterli özgürlüğün sağlanabileceği koşulları yaratmaktır (Danışman, 1982:9).

1971 Muhtırasıyla birlikte Anayasa, özgürlükler aleyhine değişikliklere maruz kalmak zorunda kalmıştır. Basın özgürlüğü de olumsuz anlamda bu gelişmelerden etkilenmiştir.

5.2. 1961 Anayasasının İlk Halinde (1961-1971)

1961 Anayasasının, 1971 yılında değiştirilmeden önceki ilk halinde, "*Basın Hürriyeti*" başlıklı 22'inci maddesi; "*Basın hürdür; sansür edilemez. Devlet, basın ve haber alma hürriyetini sağlayacak tedbirleri alır. Basın ve haber alma hürriyeti, ancak millî güvenliği veya genel ahlâkı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek ve yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlanabilir.*

Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için kanunla belirtilecek sınırlar içinde hâkim tarafından verilecek kararlar saklı olmak üzere, olaylar hakkında yayın yasağı konamaz. Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergilerin toplatılması bu tedbirlerin uygulanacağını kanunun açıkça gösterdiği suçların işlenmesi halinde ve ancak hâkim kararıyla olabilir. Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergiler ancak 57 nci madde de belirtilen fiilerden mahkum olma halinde mahkeme kararıyla kapatılabilir" (Kili ve Gözübüyük, 2000:179) şeklinde olup, millî güvenlik ilk kez basın özgürlüğünün sınırlandırma sebebi olarak Anayasa'da sayılmıştır.

1961 Anayasası'nda sırasıyla basınla ilgili, "gazete ve dergi çıkarma hakkı (m. 23)", "kitap ve broşür çıkarma hakkı (m. 24)", "Basın araçlarının korunması (m. 25)", "basın dışı haberleşme araçlarından faydalanma hakkı (m. 26)" ve "düzeltme ve cevap hakkı (m. 27)" düzenlenmiştir. Kendisinden önceki anayasalarla kıyaslandığında 1961 Anayasası'nın basın özgürlüğü ile ilgili daha ayrıntılı düzenlemeler içerdiği, basın özgürlüğünü sınırlandırma nedenlerinin sayıldığı ve Anayasa'ya aykırılığın yaptırım mekanizması olarak da Anayasa Mahkemesi'nin kurulduğu görülmektedir.

Basın özgürlüğünün kanunlarla sınırlanabileceği, her anayasada olduğu gibi 1961 Anayasası'nda da belirtilmiş ancak farklı olarak sınırlandırma sebepleri düzenlenmiştir. Millî güvenliğin de aralarında bulunduğu bu sebepler; devletin bütünlüğünü, kamu düzenini, ulusal güvenliği ve genel ahlakı korumak, kişilerin onuruna ve haklarına saldırıyı, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek, yargı görevinin uygulanmasını sağlamak olarak sayılmıştır.

5.3. 1971 Muhtırası Sonrasında

1971 Muhtırası sonrasında yapılan kapsamlı Anayasa değişikliğinden 22'inci madde de etkilenmiştir. 20 Eylül 1971 tarihinde kabul edilen ve 22 Eylül 1971 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 1488 sayılı Ka-

nun, 35 maddeyi değiştirmiş ve 9 geçici madde eklemiştir.

“Temel hak ve hürriyetlerin özü, sınırlandırılması ve kötüye kullanılmaması” başlıklı 11’inci madde, “Temel hak ve hürriyetle, Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğünün, Cumhuriyetin, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacıyla veya Anayasanın diğer maddelerinde gösterilen özel sebeplerle Anayasanın sözüne ve ruhuna olarak ancak kanunla sınırlandırılabilir. Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz...” şeklinde olup, bütün kamu hürriyetlerinin sınırlandırabileceği belirtildikten sonra bunun hangi durumlarda ve hangi ölçüde yapılabileceğini açıklamaktadır.

Eski maddede olduğu gibi yeni 11’nci maddede kamu hürriyetlerinin özüne dokunulamayacağı esası korunmuştur. Böylece bazı hürriyetlerin hiçbir suretle sınırlandırılmayacağı konusundaki doktrin tartışmaları ve uygulamaya son verilmiştir. Millî güvenlik de bu sınırlandırma nedenleri arasında sayılmıştır. Bu genel düzenlemeye paralel olarak değiştirilen ve basın özgürlüğünü düzenleyen 22’nci maddede sınırlandırma sebeplerinin arasında millî güvenlik sayılmış olup, madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: “*Basın hürdür; sansür edilemez. Devlet, basın ve haber alma hürriyetini sağlayacak tedbirleri alır. Basın ve haber alma hürriyeti, ancak Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü, kamu düzenini, millî güvenliği ve millî güvenliğinin gerektirdiği gizliliği veya genel ahlâkı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek veya yargı görevinin amacına uygun olarak yerme getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlandırılabilir. Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için kanunla belirtilecek sınırlar içinde hâkim tarafından verilecek kararlar saklı olmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz. Türkiye’de yayımlanan gazete ve dergiler, kanunun gösterdiği suçların işlenmesi halinde hâkim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, millî güvenliğinin, kamu düzeninin veya genel ahlâkın korunması bakımından gecikmede sakınca bulunan hallerde de, kanunun açıkça*

yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararını veren yetkili merci, bu kararını en geç 24 saat içinde mahkemeye bildirir. Mahkeme bu kararı en geç üç gün içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır. Türkiye’de yayımlanan gazete ve dergiler, millî güvenliğe, kamu düzenine, genel ahlâka, insan hak ve hürriyetlerine dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal Cumhuriyet ilkelerine veya Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne aykırı yayımlardan mahkûm olma halinde mahkeme kararıyla kapatılabilir.”

Eskiye göre bu maddenin 3, 5 ve 6’ncı fıkralarında değişiklikler yapılmıştır. Yeni hükümler, basın hürriyetinin kötüye kullanılmış olduğu görüşünden hareket edilerek konulmuştur. Bu hükümlere göre, toplatma kararını, yalnız hâkim değil, belirtilen durumlarda başka bir merci de alabilecektir. Sözü edilen merci, Savcı veya Adli Zabıta yani polis ve jandarma veyahut mahallî en büyük mülkiye âmiri olabilir. Bu husustaki takdir hakkını kanun koyucu mevzuatta değişiklik yaparken kullanacaktır. Son fıkrada, gazete ve dergileri kapatma sebepleri genişletilmiş olmakla beraber böyle bir yetki yalnızca mahkeme kararı ile kullanılabilir (Tikveş, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/309/2957.pdf>). Maddede millî güvenlik, sınırlandırma sebepleri arasında kabul edilirken aynı zamanda “millî güvenliğe aykırı yayımlardan mahkûm olma” gazete ve dergi kapatma sebebi olarak sayılmıştır.

SONUÇ

Günümüz devletlerinin anayasal düzenlemeleri ile uluslararası sözleşmeler belgeler incelendiğinde, ifade özgürlüğünün kullanım şekillerinden biri olan basın özgürlüğünün sınırsız olmadığı görülmektedir. Hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlandırmalar sadece şimdinin konusu değildir. 1789 tarihli Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi’nin 11’nci maddesinde, düşünce ve görüşlerin özgürce iletişimi kişinin en önemli hakları arasında sayılmış; ancak yasayla belirlenmiş durumlarda bu özgürlüğün kötüye kullanı-

mından sorumlu olunacağı da ifade edilmiştir.

Sınırlandırma sebebi olarak millî güvenlik, 1961 Anayasası ile birlikte anayasal bir düzenleme haline gelmiş olmakla birlikte öncesinde de farklı şekillerde basın özgürlüğü sınırlandıran bir kısıt olarak yer almıştır. Basın özgürlüğünü savunan ve açıkça tanıyan, gelişimi açısından önemli adımlar atan devletler gibi Türkiye de bu özgürlüğün sınırlarını koymuş, millî güvenlik sebebi de bunların arasında en önemlilerinden olmuştur. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşı nedeniyle oluşan güvenlik tehditleri, basın özgürlüğünün millî güvenlik nedeniyle kısıtlanmasına sebebiyet vermiştir.

KAYNAKÇA

- Alacakaptan, U. (2001). Devletin Güvenliğini İlgilendiren Suçlar, *Ceza Hukuku Reformu*, 1.Baskı, Umut Vakfı Yayınları, İstanbul:652-654.
- Ayhan, B. (2007). *Millî Mücadele’de Basın – Olağanüstü Durumlarda Propaganda*: Tablet Kitabevi.
- Baydar, E. (21 Ekim 1970). “Mustafa Kemal Paşa’nın Gizli Teşkilatını Ben İdare Ediyordum”. *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Danişman, A. (1982). *Basın Özgürlüğünün Sağlanması Önlemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları No:1.
- Dönmezer, S. ve Erman, S. (1965). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Umumi Kısım* (1. Cilt- Üçüncü Bası), Sermet Matbaası: İstanbul.
- Hafizoğulları, Z. Ceza Hukuku Düzeninde Devlet Sırrı. Erişim tarihi: 20.03.2018, <http://www.turkhukukurumu.org.tr/Siteyazi/20100122DevletSirri.pdf>.
- Gökçen, A. (1987). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanundaki Ceza Müeyyideleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kabacalı, A. (1994). *Türk Basınında Demokrasi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kili, S. ve Gözübüyük, A. Ş. (2000). *Türk Anayasa Metinleri (Senedi İttifaktan Günümüze)* (2.Bası). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. Pozitif Yayınları.
- Önder, A. (1985). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (1. Bası). İstanbul.
- Özek, Ç. (1977). “Türk Ceza Kanununun 50 Yılında Devlete Karşı Suçlar”, *Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu* (22-26 Mart 1976). Sermet Matbaası. İstanbul.
- Tikveş, Ö. Anayasa’da Onbeş Yıllık Dönemde Yapılan Değişiklikler ve Ekler. Erişim tarihi:12.7.2018, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/309/2957.pdf>.
- Topuz, H. (2018). *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Tunaya, T. Z. (1985) Mithat Paşa’nın Anayasa Tasarısı: Kanun-ı Cedidé. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 1).
- Ünal Özkorkut, N. (2002). Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti’ndeki Görünümü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. C/S.51/3.
- Yayla, M. (2012). *Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yayla, M. (Nisan 2016). İstiklal Mahkemeleri’nin Kuruluşu ve Casusluk Yargılamaları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. Y.4. S.13.
- Yıldız, F. (2013). *Türk Anayasa Hukukunda Basın Özgürlüğü*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Yavuz Yayla, E. (2019). 1982 Anayasından Önceki Anayasalarda Basın Özgürlüğünün Sınırlan-
dırılmasında Millî Güvenlik Kısıdı, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science
Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7908>, Number: 74 Spring 2019, p.
303-314.